

ГОЛОВА ВЕРХОВНОЇ РАДИ УКРАЇНИ

11/10-473

21.09.2018

Міністру закордонних справ України

КЛІМКІНУ П.А.

Шановний Павле Анатолійовичу!

Надсилаємо адресований Вам депутатський запит народного депутата України Вовка В. І., оголошений на засіданні Верховної Ради України 21 вересня 2018 року, для розгляду і надання відповіді автору запиту і Голові Верховної Ради України у встановлений чинним законодавством 15-денний термін.

Додаток: депутатський запит на 6 арк. у 1 прим.

З повагою

А. ПАРУБІЙ

НАРОДНИЙ ДЕПУТАТ УКРАЇНИ

№ 207/03 - 770

"20" вересня 2018р.

Міністру закордонних справ України
Клімкіну П.А.

ДЕПУТАТСЬКИЙ ЗАПИТ

Щодо дій Міністерства закордонних справ України, спрямованих на реалізацію засад зовнішньої політики, визначених в постановах Верховної Ради України стосовно реалізації безпекових гарантій

Шановний Павле Анатолійовичу!

Закон України № 248/94-ВР від 16 листопада 1994 року «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 р.» набрав чинності у зв'язку з підписанням Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (далі - Будапештський меморандум) як відповідного міжнародно-правового документа, що надавав Україні ядерними державами – Росією, США та Великою Британією – гарантії безпеки, і який був прямо передбачений в п. 6 застережень у зазначеному Законі як умова набрання чинності цим Законом.

Однак на початку 2014 р. одна з ядерних держав – Росія – грубо порушила свої зобов'язання за Будапештським меморандумом, зокрема зобов'язання у п. 2 меморандуму утримуватися від загрози силою та її використання проти територіальної цілісності та політичної незалежності України, і що ніяка її зброя ніколи не буде використовуватися проти України, крім цілей самооборони або будь-яким іншим чином згідно зі Статутом Організації Об'єднаних Націй, та зобов'язання у п. 3 меморандуму утримуватися від застосування економічного тиску, спрямованого на те, щоб підкорити своїм власним інтересам здійснення Україною прав, притаманних її суверенітету, і таким чином отримати будь-які переваги.

У зв'язку з цим, Верховна Рада України прийняла Постанову від 28 лютого 2014 року № 831-VII *«Про Звернення Верховної Ради України до держав-гарантів відповідно до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї»*, в якій:

- **наголосила**, що в обмін на ядерне роззброєння України (добровільне знищення понад 2000 стратегічних ядерних боєзарядів, які Україна успадкувала від СРСР, та приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї як держави, що не володіє ядерною зброєю) Україна в Меморандумі про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (Будапештському меморандумі) від 1994 року отримала гарантії своєї безпеки;

- **вимагала від Російської Федерації** припинити кроки, які мають ознаки зазіхань на державний суверенітет і територіальну цілісність України, у тому числі відмовитися від підтримки сепаратизму в Україні у будь-якій формі;

- **вимагала від усіх держав-гарантів** відповідно до Будапештського меморандуму практичними діями підтвердити закріплені в Меморандумі зобов'язання згідно з принципами Заключного акта Гельсінської наради з питань безпеки і співробітництва в Європі поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони України;

- **вимагала від держав-гарантів** відповідно до Будапештського меморандуму підтримати здійснення Радою Безпеки ООН моніторингу ситуації в окремих регіонах України, зокрема в Автономній Республіці Крим, як такої, що може становити загрозу міжнародному миру та безпеці, а у разі її ескалації вимагала від держав-гарантів домагатися негайних дій з боку Ради Безпеки ООН з метою надання допомоги Україні як державі - учасниці Договору про нерозповсюдження ядерної зброї, що не володіє ядерною зброєю;

- **зверталася до Ради Безпеки ООН** з пропозицією скликати засідання для розгляду зазначених проблем.

Зазначеною Постановою Верховна Рада України також рекомендувала МЗС України вжити заходів щодо задіяння механізму міжнародних консультацій із сторонами-підписантами Будапештського меморандуму для зняття напруги та відновлення атмосфери взаємної довіри.

Надалі, на початку 2017 р. як народний депутат України я звернувся до Вас як Міністра закордонних справ України з депутатським запитом № 207/03-323 *«щодо міжнародно-правового статусу та виконання положень Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 5 грудня 1994 року, а також наслідків його недотримання для міжнародного порядку та глобального режиму нерозповсюдження ядерної зброї»*. Зазначений запит був оголошений на засіданні Верховної Ради України 10 лютого 2017 р.

У своєму депутатському запиті я запропонував Вам надати детальне офіційне роз'яснення позиції Міністерства закордонних справ України щодо правового статусу Будапештського меморандуму в рамках українського законодавства та міжнародного права, зокрема чи розглядає МЗС України

зазначений меморандум як "міжнародно-правовий документ", передбачений у Законі України «Про приєднання України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї від 1 липня 1968 року» № 248/94-ВР від 16 листопада 1994 року як передумова набрання чинності цим Законом.

28 лютого 2017 р. як відповідь на зазначений депутатський запит я отримав лист МЗС України № 414/12-196/54-307 від 25 лютого 2017 р., в якому зокрема зазначено, що *“з точки зору сучасного міжнародного права Будапештський меморандум є чинним міжнародним договором, сторонами якого є Україна, Велика Британія, Російська Федерація та США. До його виконання має застосовуватися стаття 26 Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 року, відповідно до якої, кожен чинний договір є обов’язковим для його учасників та повинен добросовісно виконуватись”*.

Однак у 2014 році світ раптово побачив, що гарантії, надані Україні в обмін на відмову від ядерної зброї, не виконуються тими, хто їх надав. Україна стала жертвою збройної агресії з боку однієї з держав- гарантів – Росії. **А підписанти Будапештського меморандуму не виконують своїх зобов’язань і навіть замовчують саме його існування.**

Можна згадати, наприклад, майже 40-хвилинний виступ віце-президента США Джо Байдена з трибуни Верховної Ради України 8 грудня 2015 р., в якому не було навіть згадки ні про добровільне ядерне роззброєння України, ні про надані Україні гарантії безпеки і територіальної цілісності.

Як народний депутат України, заступник голови Комітету у закордонних справах і член парламентських делегацій України в Парламентських Асамблеях Ради Європи та ОБСЄ я невтомно на всіх міжнародних площадках нагадую нашим партнерам базову істину: «*pacta sunt servanda*» (лат.) – «*угоди повинні виконуватися*». Цей засадничий принцип міжнародного права і порядку охоплює всі легітимні міжнародні домовленості, **невід’ємною частиною яких є Будапештський меморандум.**

Крім того, як може ігноруватися цей фундаментальний міжнародно-правовий документ, що реалізує найважливіший аспект колективної безпеки у світі – принцип ядерного нерозповсюдження? Який деструктивний сигнал це надсилає всьому світу, зокрема Північній Кореї, Ірану та іншим? Хто буде довіряти закликам міжнародної спільноти до держав, які прагнуть набути ядерну зброю, відмовитися від цієї мети в обмін на гарантії?

Тож агресія Росії проти України та пасивна реакція світової спільноти, насправді, підривають увесь глобальний режим нерозповсюдження ядерної зброї.

Таким чином, **вироблення конкретних механізмів виконання гарантій за Будапештським меморандумом має зрештою постати в практичній площині.**

22 березня 2017 р. за нашою з головою фракції Радикальної партії Олегом Ляшком ініціативою Верховна Рада України **в рамках своїх конституційних повноважень щодо визначення засад зовнішньої політики та в пошуках практичних механізмів реалізації гарантій, наданих Україні за Будапештським меморандумом, прийняла Постанову № 1970-VIII «Про**

Звернення Верховної Ради України до Конгресу Сполучених Штатів Америки щодо безпекових гарантій».

В історичному Зверненні Верховної Ради України до Конгресу США щодо безпекових гарантій Верховна Рада України наголошує, що

«Відповідно до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї (далі - Будапештського меморандуму) держави-підписанти - Російська Федерація, Сполучене Королівство Великої Британії та Північної Ірландії і Сполучені Штати Америки - взяли на себе зобов'язання поважати незалежність і суверенітет та існуючі кордони України, а також утримуватися від загрози силою чи її використання проти територіальної цілісності чи незалежності України. Вони зобов'язалися, що ніяка їхня зброя ніколи не буде використовуватися проти України, крім цілей самооборони або будь-яким іншим чином згідно із Статутом ООН.

Проте одна з держав-гарантів - Російська Федерація грубо порушила основні принципи міжнародного права, Статуту ООН та міжнародні зобов'язання за Будапештським меморандумом і розпочала збройну агресію проти України. Вона захопила та незаконно анексувала Крим - невід'ємну частину України. Незаконні збройні формування, що підтримуються, фінансуються і озброюються Російською Федерацією, на чолі з підрозділами російських регулярних збройних сил окупували окремі райони Донецької та Луганської областей України, систематично ведуть відкриті бойові дії проти нашої держави...

Недотримання безпекових гарантій ядерних держав за Будапештським меморандумом матиме вкрай небезпечні наслідки для міжнародного порядку, зокрема щодо підриву глобального режиму нерозповсюдження ядерної зброї, дискредитації міжнародних безпекових гарантій з боку ядерних держав та спонукання вразливих до зовнішніх загроз держав до розгляду ядерної зброї як легітимного засобу стримування агресора.»

*У Зверненні також зазначається, що «Україна прагне значного поглиблення двостороннього безпекового партнерства із Сполученими Штатами Америки. У міжнародній політиці існує успішний інструмент такого партнерства - **статус основного союзника Сполучених Штатів Америки поза НАТО**. Цей статус надано як державам, що перебувають у стані миру, таким як Австралія, Нова Зеландія чи Японія, **так і державам, що перебувають під загрозою воєнних дій**, таким як Південна Корея, Афганістан чи Ізраїль.»*

Тож Верховна Рада України у своєму Зверненні до Конгресу США щодо безпекових гарантій просить нашого стратегічного партнера розглянути конкретні механізми виконання гарантій за Будапештським меморандумом, а саме:

*«Відповідно до духу і букви Будапештського меморандуму, а також у розвиток стратегічного партнерства між нашими державами звертаємося до Конгресу Сполучених Штатів Америки з проханням **розглянути питання щодо укладення з Україною оборонної угоди та надання Україні статусу основного союзника Сполучених Штатів Америки поза НАТО**.*

Надання Україні статусу основного союзника Сполучених Штатів Америки поза НАТО та укладення двосторонньої оборонної угоди між Україною та Сполученими Штатами Америки матиме надзвичайно вагоме значення для припинення російської агресії проти України, стримування агресора та запобігання розпалюванню великої війни в Європі. Це в інтересах України, Сполучених Штатів Америки, Європи і всього світу.»

Відповідно до пункту 5 частини першої ст. 85 Конституції України до повноважень Верховної Ради України належить **визначення засад внутрішньої і зовнішньої політики.**

Відповідно до ст. 91 Конституції України Верховна Рада України приймає **закони, постанови та інші акти**, а згідно ст. 46 Регламенту Верховної Ради України **актами** Верховної Ради є закони, **постанови**, резолюції, декларації, звернення, заяви.

Звертаю Вашу увагу, що **Верховна Рада України** ухваленням **Постанов** від 28 лютого 2014 року № 831-VII *«Про Звернення Верховної Ради України до держав-гарантів відповідно до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї»* та

від 22 березня 2017 р. № 1970-VIII *«Про Звернення Верховної Ради України до Конгресу Сполучених Штатів Америки щодо безпекових гарантій»*

реалізувала свої конституційні повноваження стосовно визначення засад зовнішньої політики України з питання наданих Україні безпекових гарантій.

Відповідно до частини першої ст. 3 Закону України *«Про центральні органи виконавчої влади»* міністерства, інші центральні органи виконавчої влади у своїй діяльності керуються Конституцією України, цим та іншими законами України, указами Президента України та **постановами Верховної Ради України**, прийнятими відповідно до Конституції та законів України.

Так само, згідно п. 2 Положення про Міністерство закордонних справ України, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 281 *“Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України”*, МЗС у своїй діяльності керується Конституцією та законами України, указами Президента України та **постановами Верховної Ради України**, прийнятими відповідно до Конституції та законів України.

Відповідно до п. 3 Положення основними завданнями МЗС є реалізація державної політики у сфері зовнішніх зносин, забезпечення провадження зовнішньополітичної діяльності держави, проведення зовнішньополітичного курсу України, спрямованого на розвиток політичних, економічних, гуманітарних, правових, наукових та інших зв'язків з іноземними державами, а також забезпечення дипломатичними засобами захисту та зміцнення незалежності, державного суверенітету, безпеки, територіальної цілісності та непорушності державного кордону, національних інтересів.

Враховуючи вищевикладене та керуючись ст. 15 Закону України “Про статус народного депутата України”, з метою парламентського контролю пропоную Вам надати офіційну відповідь та детальну інформацію з наступних питань:

- **які заходи та дії здійснило МЗС України** протягом 2014-2018 років на виконання Постанови Верховної Ради України від 28 лютого 2014 року № 831-VII *«Про Звернення Верховної Ради України до держав-гарантів відповідно до Меморандуму про гарантії безпеки у зв'язку з приєднанням України до Договору про нерозповсюдження ядерної зброї» за кожним з шести пунктів Звернення Верховної Ради України до держав-гарантів;*

- **які заходи та дії здійснило МЗС України та Посольство України в США** протягом 2017-2018 років на виконання Постанови Верховної Ради України від 22 березня 2017 р. № 1970-VIII *«Про Звернення Верховної Ради України до Конгресу Сполучених Штатів Америки щодо безпекових гарантій»* для роз'яснення та належного донесення до Конгресу Сполучених Штатів Америки

i) засадничої позиції Верховної Ради України щодо ядерного роззброєння України і наданих безпекових гарантій та

ii) прохання Верховної Ради України розглянути питання щодо укладення з Україною оборонної угоди та надання Україні статусу основного союзника Сполучених Штатів Америки поза НАТО,

викладених у Зверненні до Конгресу США;

- **яка реакція та позиція Конгресу США** стосовно питань, порушених у Зверненні Верховної Ради України до Конгресу Сполучених Штатів Америки щодо безпекових гарантій, а саме щодо укладення з Україною оборонної угоди та надання Україні статусу основного союзника Сполучених Штатів Америки поза НАТО.

Про розгляд мого депутатського запиту прошу поінформувати мене у встановлений законом термін.

З повагою

заступник голови Комітету
у закордонних справах,
народний депутат України

Вовк В.І.
(посв. № 207)